

IOANA POSTELNICU

- IN MEMORIAM -

dialoguri băcăuane

Munții și sibienii Ioanei Postelnicu

Abia poposită la Bacău în iarna lui 2002 pentru niște examene cu studenții noștri, m-am grăbit să anunț telefonic pe Ioana Postelnicu, doamna munților, plecată spre plaiurile înalte ale literaturii române din Vlașinii Mărginimii Sibiuului, că doresc cu mare emoție s-o reîntâlnesc. Erau mult prea mulți ani de când discutaserăm cu ea despre Radu Stanca și Cercul literar de la Sibiu și nu credeam că își va reaminti dialogul nostru, mai ales că la cei peste 90 de ani ai ei boala îi dăduse de furcă în ultimul timp. Cum va arăta oare femeia aceea vrednică și mândră de obârșia ei păstorească, - mă întrebam apropiindu-mă pe o arteră din centrul Bacăului de Aleea Vișinului, unde ea locuia într-un apartament modest la parter de bloc - mai păstra oare siguranța de sine și energia care mă frapaseră cu două decenii în urmă? Știam că fiica ei, Milena, și soțul acesteia, amândoi actori, o convinseseră să se stabilească aproape de ei, adică în același oraș, dar nu puteam întui cu exactitate cum izbutise să se adapteze în mediul moldovenesc, ea, o ardeleancă pătimașă, după ce trăise la București peste 6 decenii. Îmi aminteam declarația făcută de Ioana Postelnicu cândva într-un interviu că dorește cu ardoare să devină scriitoare de la 14 ani, dar abia după întâlnirea cu criticul literar Eugen Lovinescu care a încurajat-o să persevereze în această preocupare, ea a simțit, cum singură mărturisea, că „Datorită lui am pătruns în altă lume“. „Lovinescu a fost borna vieții mele“, recunoștea cu o neascunsă mândrie și chiar cu emfază a formulării prozatoarea, care a dat literaturii române între alte destul de numeroase titluri, ciclul *Plecarea Vlașinilor*, apărut în 1964, urmat de *Întoarcerea Vlașinilor* din 1979, de *Urmașii Vlașinilor*, apărut în 1999. Și romanul *Roată gândului, roată pământului* din 1977, mă captivase cândva. Înțelesesem că prozatoarea avea acea rară „ușurință a scrisului definitiv“, care o ferise de truda sisifică a elaborărilor îndelungate. Ioana Postelnicu a luat de două ori Premiul Academiei în 1943 și 1982, iar transpunerea cinematografică realizată de Mircea Drăgan a unor scene din cărțile sale despre transhumanța Vlașinilor părea să dea amploare accesului la opera sa. Totuși în timpul din urmă amenințarea alunecării operei sale spre zona umbră a uitării a devenit o realitate, în timp ce scriitoarea s-a bucurat de onoruri cu totul speciale, dacă avem în vedere că în anul 2001 într-o manifestare impresionantă, găzduită la Biblioteca Județeană „C.

Sturza“ din Bacău, a primit Ordinul Național „Serviciul Credincios“ în grad de Cavaler și Ordinul Național „Pentru Merit“ în grad de Comandor.

De cum am intrat în camera unde scriitoarea m-a primit așezată într-un fotoliu, cu picioarele învelite atent ea m-a întâmpinat răsfățându-se parcă veselă: „Vezi că mi-am revenit? Pot să scriu din nou. Cum, nu știi că am avut o comoție cerebrală urâtă? Dar a ajutat Dumnezeu să-mi revin. Nu, nu mai văd, dar mă ajută doamna, la care îi dictez tot ceea ce concep“. Am întrerupt cascada aceea care m-a învăluit cu o încântare împărtășită a revederii, ca să precizez: „Aveți un model ilustru, sunteți aici ca Goethe cu Ekermann, numai că în camera sa de lucru de la Weimar Goethe își comandase un scaun înalt care îi era lui comod în nesfârșitele ore de comunicare verbală. Dumneavoastră când îl veți comanda?“ Am râs cu bucurie, mai ales că legătura cu dialogul nostru de altădată era din prima clipă înfaptită. Abia acum am făcut cunoștință cu angajata Ioanei, o doamnă distinsă și drăguță, care mi-a șoptit că toată dimineața scriitoarea s-a agitat, preocupată cu emoție să se aranjeze, ca să primească o sibiancă.

Am realizat că pentru Ioana Postelnicu mereu râvnita comunicare cu locul obârșiei sale era un adevărat eveniment, mai ales că la etatea și în starea ei de sănătate asemenea vizite deveniseră singura șansă de contact direct cu Transilvania. Modul cum și-a pus turbanul, bijuteriile și a aplicat atent fardul care-i sublinia o finețe adusă de senectute și pe care altădată nu o avea mi-a amintit de cochetăria ei de totdeauna. Așa cum am redescoperit-o la Bacău, avea femeia aceasta nonagenară o distincție care te frapa, mai ales dacă o puneai în legătură cu spiritul ei vivace și dominator. „Moldova este tare bună cu mine, nu pot să le reproșez nimic băcăuanilor, care mi-au făcut o primire extraordinară și îmi arată o permanentă atenție. M-au făcut cetățean de onoare al Bacăului, după ce același titlu îl primisem de la sibieni. Mi s-a propus încă din 1997 când sosisem aici să scriu la revista „Ateneu“, la săptămânalul „Sinteze“, am dat o mulțime de interviuri pentru posturile locale de televiziune și radio. Cenaclul „Avangarda XXI“ în suplimentul său literar-artistic din martie 2000 m-a sărbătorit împărătește cu prilejul zilei de naștere. Scriitorii mă vizitează, am primit premii, dar nici sibienii nu m-au uitat, chiar dacă atențiile lor au fost mai mult simbolice“.

A redevenit preocupată, cerând celor din casă o publicație anume, ca să-mi arate nu număr dedicat integral ei. Dar pe dată nimeni nu o găsea. Mi-am dat seama că era tocmai revista „Cartea“, consacrată mișcării literare băcăuane și care debutase în același martie 2001 cu un număr închinat scriitoarei nonagenare. Era numărul pe care tocmai îl primisem de la studentele mele biblioteconomiste înainte de vizită, așa că am liniștit-o, spunându-i că dețin publicația. Da, știam că cu doi ani în urmă fusese sărbătorită la împlinirea vârstei de 90 de ani. În „România literară“ citisem un interviu dat lui Ovidiu Genaru, căruia scriitoarea îi mărturisise: „Eu vin prea de departe, sunt prea înceată pentru lumea asta grăbită“. Refuzul de a rezona cu agitația noului moment și ca atare fracturarea conștiinței a temporalității îi dăduse, însă, șansa rememorării tihnite: „Trăiesc eu izolată, dar starea asta activează memoria, știi? E ca și cum aş sta într-o bibliotecă imaginară cu amintiri... Meseria mea este să-mi aduc aminte... Mie mi-a fost foame doar de literatură“. Am înțeles acum ceea ce citisem atunci, anume că viața era pentru ea „un trecut continuu“, întrucât așa cum formulase ea ideea, sub presiunea povarei anilor adunați matusalemic „cantonez într-un Eden interior... îmi ocrotesc aducerile aminte. Dar e prea mult, deja e prea mult... Când nu-ți mai dai seama, identitatea ta se dizolvă în neant...“.

Acum o descopeream într-o postură cu totul optimistă, pregătită să-și reia șirul mărturisirilor și am stabilit că în revista „Transilvania“ voi propune publicarea unei evocări la care tocmai lucra cu cele dintâi amintiri ale copilăriei sale sibiene. Mi-a împărtășit o nemulțumire adâncă, aceea de a nu mai repune în circuitul cinematografic vechile pelicule realizate de Mircea Drăgan cu Vlașinii ei. Ar fi fost firesc ca ele să intereseze fie și numai în zona Sibiului. I-am promis că voi apela negreșit la Inspectoratul Culturii de la noi, care să facă demersurile necesare pe cale oficială. Zis și făcut! Dar rezultatele întârzie să se vadă, deși o solicitare din partea cinematografului sibiene la arhive nu pare să fie un demers foarte dificil, fapt confirmat de altfel și de regizorul Nicolae Corjos, care fusese inițial solicitat să realizeze respectiva peliculă.

Ne-am despărțit cu încântare și luminate de speranța că ne vom mai revedea cu ajutorul lui Dumnezeu. Desigur că nu am pierdut ocazia de a o vizita la proximele descinderi în Bacău, dar starea sufletească a Ioanei era cu totul alta. Din casa ei dispăruse orice lumină, căci Milena s-a îmbolnăvit în mod subit de Alzheimer și soțul ei a avut un atac cerebral, aflându-se chiar atunci în spital în fața unei a treia intervenții chirurgicale pe creier. Cum putea tocmai acum să-i ajute pe copiii ei, de la care aștepta în mod firesc chiar ea un sprijin? Numai nepoata ei trebuia să se descurce cu toate problemele familiei. Și ginerele ei aflat între viață și moarte... Gândurile ei s-au tulburat și cea care îmi apărea acum era o altă, o cu totul altă ființă, care se adresa direct și revendicativ lui Dumnezeu. Întreaga ei filosofie de viață părea acum răsturnată. De ce Dumnezeu care vede cât sânge varsă oamenii nu intervine? Ce barieră stă între muritori și Creator, ca el să rămână orb și surd la atâta suferință? Cuvintele erau o volbură, așa cum se iscă în inima munților la vreme rea. Ce ar trebui să vândă din casă ca să poată asigura pentru Milena cele minim 4 milioane de lei necesare tratamentului cu care să țină pe loc boala aceea cu denumire greu de pronunțat? Nu, am convenit

instantaneu, nu era nimic de vândut într-o locuință în care cele mai mari valori erau amintirile. Am alunecat cu privirea spre fotografiile de tinerete, dintre care cea mai expresivă avea un corespondent sub formă de tablou pictural mare în Cabinetul „Andrei Oțetea“ de la Biblioteca Județeană „Astra“ din Sibiu. Am încercat să-i schimb gândul și i-am arătat în câteva fotografii cu profesorii și studenții noștri biblioteconomiști sosiți în perioada 2000-2003 la sesiunea științifică anuală din mai multe centre universitare, tineri cu care printr-o tradiție adhoc ne-am imortalizat exact sub acest tablou. I-am spus că era și acesta un mod de a o evoca și chiar de a o simți alături de noi într-o reuniune a viitorilor profesioniști ai cărții, înfruntând astfel depărtarea, care între ea și Sibiu rămâne numai geografică. A emoționat-o profund ideea.

I-am promis că dacă ea nu mai poate înfrunta riscurile unei deplasări până la Sibiu ca să mai adaste în apropierea munților ei dragi, voi încerca să-i fac o surpriză. N-a înțeles pe dată despre ce este vorba, și sincer vorbind nici eu în știam cum se va concretiza un asemenea proiect. Am așteptat ca în familia ei Dumnezeu să aducă o limpezire și ameliorare a sănătății celor suferinzi, ceea ce s-a și întâmplat. În fine, la 15 noiembrie 2003 un autocar cu 40

de sibieni de diverse vârste și profesii, de la elevi, studenți și până la pensionari și locatari de la Căminul de bătrâni de pe strada G. Coșbuc din orașul nostru s-a oprit în fața Inspectoratului școlar din Bacău. Întâlnirea-surpriză era organizată de mine în înțelegere cu d-na inspector general-adjunct Ana Marchiș, o profesoară inimoasă, o ființă deschisă ideii de a-i face Ioanei Postelnicu o bucurie mai mare decât orice ajutor material. Invitată în sala de conferințe a Inspectoratului, unde așteptau frumos așezați sibienii mei, Ioana a urcat încet treptele unui etaj. Când a intrat elegantă și strălucind de bucurie ne-a spus cu obidă ușor înveselită: „Decât să urc atâtea trepte, mai bine urcam un munte“. Deși nu mai avea mobilitatea din vremurile tinereții, ci părea că-și judecă mental cu anticipație orice mișcare, făcută prudent apoi, ea s-a așezat cu distincție în fotoliu și a privit spre cei care îi veniseră ca musafiri. Da, erau sibienii ei cei dragi în vizită la Bacău. Am făcut o prezentare a personalității ei de prozatoare, memorialistă, publicistă și chiar a autorului dramatic. Ca secretar literar și de presă la Teatrul Național din București, unde fusese numită în 1940, a colaborat cu Liviu Rebreanu, iar în calitate de inspector de teatru la departamentul Artelor ea a însoțit pe Mihai Sadoveanu, atunci director al Teatrului Național la Bacău, unde fiica ei juca un rol în spectacolul cu *Gaițele*. Cei mai tineri dintre musafiri trebuiau să știe că Ioana Postelnicu nu este numai o scriitoare, ci și reprezentanta unei generații artistice de prestigiu a culturii românești. Timp de șase ani a frecventat cenaclul „Sburătorul“ și Eugen Lovinescu a modelat-o decisiv pentru destinul ei literar ulterior. Acum continuă să scrie literatură memorialistică. Creația ei nu este încă valorificată hotărâtor, chiar dacă marile dicționare o menționează.

După terminarea prezentării, în mod firesc ea a intrat în vorbă cu cei vârstnici, apoi cu studenții, interesându-se de ce este nou pe acasă. „Știți, eu am venit ca să mor la Bacău. Primul lucru la care m-am gândit a fost să-mi cumpăr un loc de veci și nu cred că a fost o greșală decizia aceasta. Am descoperit o lume extraordinară și fabuloasă aici, cea a Moldovei, pe care nu o cunoscusem. Bacăul nu este un oraș de provincie, ci o metropolă a culturii. M-au răsfățat moldovenii. Dar îmi este dor de Sibiu, de munții Mărginimii mele.“ Am început cu toții să cântăm, conduși de o profesionistă a folclorului muzical sibian, Gabriela Bucurstan. Dominând cu privirea ei întreaga asistență, Ioana asculta cu emoție melodiile specifice zonei noastre *Ciobănaș cu 300 de oi, De-ar fi mândra-n deal la cruce, Ia uități-vă feciori, Cât îi soarele de sus, De-ar veni primăvara*. Avea ceva statuar în îngândurarea ei amestecată cu sunetele acelea care veneau de departe, îngemănate cu amintirile ei din vremea copilăriei și a tinereții. De câte ori va fi auzit ea asemenea cântece! Aveam neliniștea că nu știam exact tocmai cântecele ei preferate din lirica Mărginimii. Totuși nu era așa. I-am simțit mulțumirea și pacea care i s-a așezat în suflet. În mod cert i-am adus un crâmpeli de senin din locurile de acasă. Veniseră munții ei dragi spre Bacăul anilor târzii din viața nonagenarei scriitoare. Miracolul fusese posibil. Sibienii n-au uitat-o și acum ea era încredințată. S-a întors la ea în apartament cu micile noastre atenții, cu buchetele de flori oferite de sibieni și cu o corolă de simțiri prinse în sunetele cântecelor noastre, pe care le ascultase. Peste un an, adică în 28 noiembrie 2004, Ioana Postelnicu avea să plece dintre noi, păstrând alături locurile fabuloase ale Moldovei și pe cele ale Mărginimii ancestrale.

Anca SÎRGHIE

